

Bruselj, 28. februar 2024
(OR. en)

6835/24

SOC 121
EMPL 66
EDUC 52
ECOFIN 226

DOPIS

Pošiljatelj:	predsedstvo
Prejemnik:	Odbor stalnih predstavnikov/Svet
Zadeva:	Izvajanje evropskega stebra socialnih pravic v evropskem semestru in prihodnje socialne agende – orientacijska razprava

V prilogi vam pošiljamo dopis predsedstva za usmerjanje razprave o navedeni zadevi, o kateri naj bi Svet EPSCO opravil orientacijsko razpravo 11. marca 2024.

Izvajanje evropskega stebra socialnih pravic v evropskem semestru in prihodnje socialne agende

Orientacijska razprava

Evropski semester 2024

Sklepi Sveta o letnem pregledu trajnostne rasti za leto 2024¹ in skupno poročilo o zaposlovanju², ki jih mora odobriti in sprejeti Svet, imajo na splošno pozitivne obete. Čeprav se je gospodarska aktivnost v letu 2023 upočasnila, je stopnja zaposlenosti v EU dosegla rekordno visoko raven, brezposelnost pa se je kljub razlikam med državami članicami in znotraj njih znižala na najnižjo zabeleženo raven doslej. Inflacija, ki je leta 2022 dosegla najvišjo vrednost, se zmanjšuje.

Zgodovinsko visoko uspešnost trga dela spremlja vztrajno pomanjkanje delovne sile. To pomanjkanje povzroča ozka grla za gospodarsko rast in konkurenčnost ter socialno vključevanje in pravičnost; to so bile med drugim osrednje teme, obravnavane na nedavnem vrhu v gradu Val Duchesse³. Poleg tega vse skupine nimajo enakih koristi od močnega trga dela in mnoge se še vedno soočajo s strukturnimi ovirami pri vsestranskem vključevanju na trg dela. Med njimi je 8 milijonov mladih, ki niso zaposleni, se ne izobražujejo ali usposablajo; na podlagi takih podatkov je jasno, da si je treba stalno prizadevati za odločno izvajanje okrepljenega jamstva za mlade⁴. Poleg tega je rast plač ostala pod visoko stopnjo inflacije in je povzročila izgubo kupne moči, kar nesorazmerno vpliva na gospodinjstva z nizkimi in srednjimi dohodki.

¹ Dok. 6791/24.

² Dok. 6073/24.

³ Vrh socialnih partnerjev v gradu Val Duchesse – tristranska izjava za uspešen evropski socialni dialog

⁴ Dokument Sveta o pregledu izvajanja jamstva za mlade s strani Odbora za zaposlovanje – ključna sporočila, dok. 6831/24, in Priporočilo Sveta, UL C 372, 4.11.2020, str. 1.

Delež ljudi, ki jim grozi revščina ali socialna izključenost, v EU ostaja na splošno stabilen, tudi zaradi odločnega političnega ukrepanja ob različnih krizah in učinkovitosti sistemov socialne zaščite, kljub nenehnim izzivom v zvezi z njihovo ustreznostjo in vzdržnostjo. Kljub temu so potrebna nadaljnja znatna prizadevanja, da bi občutno zmanjšali revščino in socialno izključenost ter dosegli cilj do leta 2030. Rast zaposlovanja pozitivno prispeva k zmanjševanju revščine, vendar so koristi neenakomerne. Energijska revščina in cenovna dostopnost stanovanj sta trdovratna izziva. Ena od desetih oseb v EU živi v gospodinjstvu, v katerem stanovanjski stroški predstavljajo več kot 40 % skupnega razpoložljivega dohodka. Visoke cene energije skupaj s krizo življenjskih stroškov so po ocenah pomenile, da leta 2022 9,3 % Evropejcev ni moglo ustrezno ogrevati svojih domov v primerjavi s 6,9 % leta 2021.

Letošnje skupno poročilo o zaposlovanju, ki ni usmerjeno zgolj na raven EU, vsebuje močnejšo analizo za posamezne države v zvezi z morebitnimi tveganji za navzgor usmerjeno socialno konvergenco, ki temelji na značilnostih okvira za socialno konvergenco⁵. V tej analizi je ugotovljeno bistveno izboljšanje leta 2022 v državah članicah, v katerih so bili splošni rezultati na področju zaposlovanja in brezposelnosti na začetku leta 2021 razmeroma slabši, kar kaže na konvergenco v zvezi s temi vidiki. Vendar obstajajo morebitna tveganja pri navzgor usmerjeni socialni konvergenci na področju spretnosti, kljub nedavnemu pozitivnemu razvoju, kar bi lahko pomenilo izzive pri zaposljivosti in povečalo neenakosti, razen če se ukrepi politike znatno okrepijo. Družbeni rezultati so bili v letu 2022 kljub številnim krizam na splošno stabilni, vendar bi jih bilo treba pozorno spremljati glede na visoke življenjske stroške, ugotovljeno pa je bilo tudi, da ponekod obstajajo kritične razmere na področjih, kot sta socialna zaščita in otroško varstvo.

Komisija namerava izvesti drugo fazo analize teh morebitnih tveganj za več držav članic. Ob koncu cikla evropskega semestra 2024 bosta imela Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito priložnost preučiti učinek analize navzgor usmerjene socialne konvergence na podlagi značilnosti okvira za socialno konvergenco, vključno z njihovimi dejavnostmi, in bosta o tem obvestila Svet.

⁵ Kot je navedeno v ključnih sporočilih Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito (dok. 9481/23).

Strateška agenda

Odbor za zaposlovanje in Odbor za socialno zaščito sta v obdobju po evropskem semestru 2024 in ob upoštevanju razprav, ki so potekale na neformalnem srečanju ministrov za zaposlovanje in socialne zadeve 11. in 12. januarja v Namurju, na zahtevo belgijskega predsedstva predložila mnenje o prihodnjih prednostnih nalogah politike Unije v zvezi z evropskim stebrom socialnih pravic⁶. Belgijsko predsedstvo namerava to mnenje uporabiti kot prispevek h konferenci na visoki ravni o stebri, ki bo potekala 15. in 16. aprila v kraju La Hulpe.

Odbora, tako kot so pred tem to storili ministri, poudarjata ključno vlogo, ki jo ima steber od leta 2017, in poudarjata, da bi morale dejansko izvajanje njegovih načel ostati ključna prednostna naloga Unije in držav članic, saj so njegova načela še naprej temelj za usmerjanje gospodarskih in družbenih megatrendov, oblikovanje povezanih politik, spodbujanje navzgor usmerjene socialne konvergence v Uniji ter podpiranje napredka pri doseganju ciljev EU in nacionalnih ciljev za leto 2030. Odbora ugotavljata glavne izzive, ki izhajajo iz megatrendov hitre digitalizacije, podnebnih sprememb in demografskega razvoja.

Čeprav je v mnenju priznan pomen izvajanja in spremljanja nedavnih zakonodajnih in drugih pobud, je v njem poudarjeno tudi, da so potrebni ukrepi na različnih ravneh politike (vključno s socialnim dialogom) na številnih področjih, da bi obravnavali še vedno prisotne izzive, ki zadevajo vse države članice EU in zahtevajo skupne odzive.

Eno od jasnih prednostnih področij so politike na področju spretnosti, ki so v okviru potekajočega evropskega leta spretnosti osrednjega pomena in bodo morale imeti pomembno vlogo pri premagovanju kratkoročnih ovir za pomanjkanje spretnosti in delovne sile ter nezadostne vključenosti na trg dela. Politike na področju spretnosti so ključne tudi pri oblikovanju pravičnega prehoda na zeleno in digitalno gospodarstvo. V zvezi s tem bi lahko zagotovili, da načelo prvega stebra, ki vključuje pravico do usposabljanja (kot je poudarjeno v tristranski izjavi iz gradu Val Duchesse), postane bolj operativno.

⁶ Dok. 7005/24.

Z vidika enotnega trga in ob upoštevanju poročila o prihodnosti enotnega trga, ki bo predstavljeno Evropskemu svetu na zasedanju 21. in 22. marca 2024, je treba v okviru načela enakih konkurenčnih pogojev, na katerem temelji, v pravilih o javnem naročanju dodatno pozornost nameniti spoštovanju pravic delavcev, izboljšanju delovnih pogojev ter krepitvi pravične mobilnosti in socialnih vidikov.

Koristen bi bil lahko tudi nadaljnji razmislek o tem, kako lahko steber še naprej podpira države članice pri soočanju z morebitnimi prihodnjimi krizami in zagotavljanju, da bo nujni prehod na neto ničelno gospodarstvo pravičen in pošten⁷. V zvezi s tem in brez poseganja v razpravo o načinu financiranja lahko pozitivne izkušnje instrumenta SURE spodbudijo razmislek o dodani vrednosti konsolidacije instrumenta za zagotavljanje podpore državam članicam za sheme skrajšanega delovnega časa ali podobne ukrepe za zaščito zaposlenih in samozaposlenih v času prehodov.

Upravljanje

10. februarja je bil dosežen začasni dogovor o pregledu ekonomskega upravljanja, katerega cilj je zagotoviti zdrave in vzdržne javne finance ter z reformami in naložbami spodbujati trajnostno in vključujočo rast v vseh državah članicah.

Novi srednjeročni fiskalni strukturni načrti so osrednjega pomena za ta novi okvir. Države članice bodo oblikovale in predstavile načrte, v katerih bodo določile svoje fiskalne cilje, prednostne reforme in naložbe ter ukrepe za odpravo morebitnih makroekonomskih neravnotežij v obdobju fiskalne prilagoditve. „Obdobje prilagajanja“ se nanaša na časovni okvir, v katerem se s kombinacijo fiskalnih prilagoditev, reform in naložb raven dolga države članice vzdržno zmanjšuje.

⁷ Glej tudi Evropska agencija za okolje, evropska ocena podnebnih tveganj.

Države članice, ki se zavežejo izvajanju reform in naložb, bodo lahko izkoristile bolj postopno prilagoditveno obdobje, ki se bo podaljšalo s štirih let na največ sedem let. Pri teh ukrepih je treba upoštevati specifična merila, predvsem z obravnavanjem priporočil za posamezne države, izdanih državam članicam v okviru evropskega semestra, ali usmerjenimi v doseganje specifičnih prednostnih nalog politike EU. Med drugim je treba upoštevati priporočila na podlagi smernic za zaposlovanje (člen 148 PDEU) in načela evropskega stebra socialnih pravic. Poleg tega bo Komisija v preverjanje njihovega izvajanja prek pregleda socialnih kazalnikov in okvira za opredelitev tveganj za socialno konvergenco vključila tudi napredek pri izvajanju načel evropskega stebra socialnih pravic in njegovih krovnih ciljev⁸. Enako pomembno je, da je vsaka reforma in naložba dovolj podrobno opredeljena, skoncentrirana na začetek obdobja, časovno omejena in preverljiva, zaradi česar bo potrebno izboljšanje metodologij za ocenjevanje učinka statističnih zmogljivosti, da bi izpolnili nove zahteve.

Skupno mnenje Odbora za zaposlovanje in Odbora za socialno zaščito o prihodnji agendi poudarja vlogo evropskega semestra pri izvajanju načel stebra, pri čemer se opira na prejšnje mnenje o dodani vrednosti socialnih naložb in vlogo Sveta EPSCO pri upravljanju evropskega semestra⁹; v njem je navedeno, da bi moral „Svet EPSCO [...] ohraniti svojo usklajevalno in nadzorno vlogo pri vseh zadevah, povezanih s politikami trga dela in spretnosti ter socialnimi politikami, tudi v zvezi z ustrezno vsebino vseh dokumentov v okviru evropskega semestra, v skladu z ustreznimi določbami Pogodb“. V njem je poudarjeno tudi, da je treba ohraniti večstransko naravo procesov semestra. Zato bi bilo morda treba razmisliti, kako to doseči znotraj novega okvira. Poleg tega mnenje vsebuje usklajen poziv k oblikovanju skupnih smernic o metodologijah za spremljanje in ocenjevanje gospodarskih koristi socialnih naložb in reform, pa tudi strategije za izboljšanje dostopnosti in uporabe upravnih podatkov ter skupnih prizadevanj za izboljšanje pravočasnosti socialnih kazalnikov.

⁸ V uvodni izjavi 7 je to dodatno pojasnjeno in navedeno, da je zadevni „okvir“ okvir za socialno konvergenco.

⁹ Dok. 15418/23.

Na podlagi tega naj ministri in ministrice v politični razpravi obravnavajo predvsem naslednja vprašanja:

- 1. Kako lahko EU na področju socialnih politik in politik zaposlovanja kar največ prispeva k obvladovanju kratkoročnih tveganj za navzgor usmerjeno socialno konvergenco, ob tem pa podpira konkurenčnost Unije?*
- 2. Katere so ključne prednostne naloge prihodnje strateške agende, predvsem za doseganje krovnih ciljev glede zaposlovanja, spretnosti ter zmanjševanja revščine, in kakšno vlogo bi lahko v zvezi s tem imele nadaljnje pobude za spodbujanje vseživljenjskega učenja, enakih pravic delavcev in podpore med prehodi na trgu dela?*
- 3. V luči jutrišnje razprave, kako bi lahko imeli ministri za socialne zadeve in zaposlovanje koristi od okrepljenega sodelovanja s finančnimi ministri, na katerih področjih politike in zakaj?*